

PERMANENTNÁ FORMÁCIA ABSOLVENTOV TEOLOGICKÝCH FAKÚLT

prof. PhDr. Jaroslav Coranič, PhD.

TÉMA II: GRÉCKOKATOLÍCKA TEOLOGICKÁ AKADEMIA V ROKOCH 1918 – 1950

Po 26. rokoch od posledných stavebných úprav prebehla v rokoch 1929 – 1930 rozsiahla rekonštrukcia budovy seminára. Na rekonštrukciu významne prispelo v roku 1930 aj československé Ministerstvo školstva a národnej osvety. V roku 1936 pribudla pred budovou seminára bronzová socha národného buditeľa Rusínov Alexandra Duchnoviča.

Počas II. svetovej vojny bola od roku 1942 v budove seminára ubytovaná vojenská posádka, ktorá mala na starosti strážiť blízku budovu prešovskej pošty. Táto skutočnosť bola príčinou mnohých problémov medzi vedením seminára a vojskom, ktoré prevažne súviseli s narušovaním seminárneho poriadku a kňazskej formácie bohoslovcov zo strany vojakov.

Na prelome rokov 1944 – 1945, zasiahlo mesto Prešov viaceré bombardovaní sovietskeho letectva. Pri týchto náletoch boli veľmi výrazne poškodené aj viaceré budovy gréckokatolíckej cirkvi – biskupský úrad, gymnázium (terajšia budova Gréckokatolíckej teologickej fakulty), ale aj vtedajší seminár. Po oslobodení bolo preto na nich nutné vykonať kompletne opravy. Budova seminára bola ťažko poškodená predovšetkým zo zadnej strany, keďže v jeho blízkosti (presne na budovu pošty) spadla bomba veľkého kalibru. Steny seminára boli na mnohých miestach ťažko poškodené, omietka bola spadnutá, stropy narušené, strecha zborená, väčšina okien bola úplne vytlčená a rozbitá. Poškodené boli aj vedľajšie budovy (drevená šopa, maštal, dreváreň), ktoré taktiež potrebovali väčšie opravy. Všetky tieto opravy boli napokon v roku 1945 vyčíslené na celkovú sumu 296.500 vtedajších korún.

Keďže počas vojnového obdobia boli vážne poškodené aj mnohé iné budovy v meste, štátna pomoc bola pre seminár riešená až v roku 1947. Dňa 26. septembra 1947 bola pre Prešovské gréckokatolícke biskupstvo priznaná štátna podpora na prípravné práce spojené s obnovou bohosloveckého seminára vo výške 200.000 korún. Tento obnos sa poukázal Štátnemu stavebnému úradu v Prešove, ktorý však mal podporu vyplatiť len po predchádzajúcom súhlase Povereníctva techniky. Táto priznaná podpora mala byť štátnym stavebným úradom uvoľnená len po schválení plánov a rozpočtov a po preskúmaní účtov. Celý tento proces realizácie štátnej podpory na opravu vojnových škôd pritom prebiehal až do roku 1949.

V 40. rokoch 20. storočia prišlo k oficiálnej zmene názvu seminára, resp. akadémie. Tieto dve inštitúcie sú často spojované, pre obidve sa zaužíval spoločný názov „Seminár”. Od vzniku seminára v roku 1880 bolo oficiálnym názvom teologickej akadémie pomenovanie *Lyceum Theologicum* (Teologické lýceum, resp. Teologické učilište). Alternatívne sa používal aj názov *Academia theologica Episcopalis Fragopolensis* (Teologická akadémia Prešovského biskupstva). V roku 1941 biskupská konferencia slovenských biskupov rozhodla o potrebe zmeniť názvy akadémii na Vysoké školy bohoslovecké. S touto zmenou sa stotožnilo aj Ministerstvo školstva, ktoré to potvrdilo 10. januára 1942. Od tohto dátumu sa preto oficiálnym názvom tejto inštitúcie stáva pomenovanie Gréckokatolícka vysoká škola bohoslovecká. Ministerstvo zároveň navrhlo, aby sa od vysokej školy oficiálne oddelil inštitút seminára. Tento proces oddelenia sa v Prešovskom gréckokatolíckom biskupstva ukončil až v roku 1949, kedy biskup P. P. Gojdič dňa 25. decembra 1949 rozhodol o oddelení týchto dvoch inštitúcií.

Od začiatku pôsobenie teologického lýcea v roku 1880 prešla táto vzdelávacia inštitúcia gréckokatolíckej cirkvi pozitívnym vývojom. V 40. rokoch 20. storočia mala akadémia už 5 katedrií – bibliotiky, pastorálnej a morálnej teológie, dogmatických náuk, cirkevného dejepisu a cirkevného práva a kresťanskej filozofie. Teologické vzdelanie viedli predovšetkým gréckokatolícki kňazi Prešovského biskupstva. Zodpovednosť za vedenie akadémie niesol dekan, ktorého funkčné obdobie nebolo presne stanovené. K najdlhšie pôsobiacim profesorom akadémie patrili rektor kňazského seminára Michal Kotradov – profesor liturgiky (1880 – 1900), Bartolomej Janický – špirituál seminára vyučujúci 17 rokov (1880 – 1897), Dr. Jozef Vojtovič – profesor biblických vied (1888 – 1920), Dr. Mikuláš Russnák – profesor morálnej a pastorálnej teológie (1902 – 1950), neskôr Jozef Ďulaj (1910 – 1950), Dr. Simeon Smandray – profesor pastorálnej teológie (1902 – 1934), Imrich Sedlák (1921 – 1949). Z civilnej oblasti vyučovali predovšetkým pastorálnu medicínu prešovskí mestskí lekári (napr. Dr. Koloman Salaj, Dr. Arpád Lakner, Dr. Alexander Gallotsik, Dr. Andrej Demeter).

Jeden z najvýznamnejších pedagógov, ktorý pôsobil na Bohosloveckej akadémii v medzivojnovovej Československej republike, bol jej dlhoročný profesor, významný vedec, teológ a polyhistor Dr. Mikuláš Russnák. Jeho celoživotná práca sa

prelína mnohými teologickými odbormi – vierouka, morálka, biblistika, liturgia, asketika, cirkevné dejiny, kanonické právo, atď., ako aj ďalšími neteologickými odbormi, napr. história, právo, či jazykoveda. Ovládal viacero jazykov (jeho vedecké diela vychádzali väčšinou v latinčine, maďarčine alebo rusínčine), vydal 177 samostatných odborných diel, čo spolu tvorí 192 zväzkov, okrem toho napísal vyše 75 vedeckých a odborných článkov. Výraznou mierou sa podieľal na novom vydaní *Kanonického predpisu pre východnú cirkev*, jeho štúdia o *Nanebovzatí Panny Márie s telom a dušou* (tzv. *Mariológia*), ktorá vyšla v r. 1936 v Prešove, bola ocenená aj Svätou stolicou v Ríme. Ako uznanie za jeho prácu mu už v r. 1928 Svätý otec Pius XI. udelil titul *Praelati domestici*, v r. 1948 bol pápežom Piusom XII. povýšený na apoštolského protonotára.

Významným „patrónom“ Bohosloveckej akadémie bol aj prešovský biskup P. P. Gojdič. Biskup sa nestaral len o bohoslovcov, ale aj o predstavených seminára a profesorov akadémie. Chcel, aby boli zaplnené všetky profesorské miesta na Teologickej akadémii, a aby každá katedra mala profesora. Tým chcel dosiahnuť vysokú vedomostnú úroveň bohoslovcov. Svojou osobnou angažovanosťou sa mu viackrát podarilo zabezpečiť systematizovanie profesorských miest na akadémii. Biskup P. P. Gojdič veľmi často navštevoval seminár úradne, ale aj privátne. Uvedomoval si dôležitosť bohosloveckej akadémie a seminára pre život eparchie s ohľadom do budúcnosti. Pravidelne raz týždenne prichádzal do seminára kvôli duchovným prednáškam, spojených s praktickým riešením mnohých problémov a ťažkostí súvisiacich s teologickou a duchovnou formáciou bohoslovcov. Aj počas svojich pastoračných ciest brával viacerých seminaristov so sebou. Biskup P. P. Gojdič OSBM sa zvlášť usiloval napomáhať bohosloveckej akadémii a semináru aj po materiálnej stránke. Vyzýval kňazov a veriacich, aby hmotnými darmi prispievali na ich prevádzku. Do užívania pre seminár dal napr. aj veľkú eparchiálnu záhradu.

V 30. rokoch 20. storočia sa gréckokatolíckeho seminára dost' výrazne dotkla národnostná otázka. Vedenie seminára bolo niekoľkokrát obvinené z toho, že diskriminuje a násilne rusinizuje bohoslovcov slovenskej národnosti. Biskup P. P. Gojdič na tieto obvinenia reagoval tak, že inicioval v roku 1939 v seminári šetrenie tejto záležitosti. Jeho výsledok bol negatívny, v správe z 8. septembra 1939 sa konštatuje, že „v seminári užívaníu slovenského jazyka nikto nezabránil“.

ÚLOHA

Predstavenie historického vývoja Gréckokatolíckej teologickej fakulty v období rokov 1918 – 1950.

LITERATÚRA:

Archív Prešovského gréckokatolíckeho arcibiskupstva v Prešove (AGAP), fond: Seminár, inv. č. 567, Zápisnice seminára 1886 – 1887.

AGAP, Bežná agenda, Spisy, rok 1879, inv. č. 395, sign. 2751.

BORZA, P. – JAMBOR, P.: Náčrt histórie Gréckokatolíckej teologickej fakulty v Prešove od 19. storočia do prvej dekády 21. storočia. In: *Theologos : teologická revue*, roč. 16, č. 1 (2014), s. 131.

GLEVAŇÁK, M.: Academia Theologica Episcopalis Fragopolensis od roku 1880 – výchovno-vzdelávacia inštitúcia pre kandidátov na kňazstvo Prešovskej gréckokatolíckej eparchie. In: *Kresťanská kultúra a jej miesto v dejinách východného Slovenska*. Prešov : Štátna vedecká knižnica v Prešove, 2011. s. 165 – 185.

JAMBOR, P.: *Formácia bohoslovcov Prešovskej eparchie na začiatku 20. storočia*. Diplomová práca. GTF PU v Prešove. Prešov 2013, s. 27.

KÓNYA, P. – LUKÁČ, E. – CORANIČ, J. – ŠAFIN, J.: *350 rokov vysokého školstva v Prešove*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2018, 238 s.

KOPRIVNÁKOVÁ, J. – CORANIČ, J. – ŠTURÁK, P. (eds.): *Dejiny cirkevného gréckokatolíckeho školstva na Slovensku*. Prešov : Gréckokatolícka teologická fakulta, 2009, 273 s.

RENDEK, L. – JAMBOR, P.: *Cestou hľadania. Formácia bohoslovcov v Prešovskom biskupstve v rokoch 1818 – 1968*. Poprad 2021, 247 s.

RUBY, J.: *Brevis historia dioecesis Eperjesiensis II*. In: *Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Eperjesiensis pro anno domini 1903*. Eperjesini 1903, s. 35.

ŠTURÁK, P.: *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov : Petra 1999, s. 173.

ŠTURÁK, P.: Intelektuálna a duchovná formácia budúcich kňazov gréckokatolíckej cirkvi v Prešove od roku 1880 do súčasnosti. In: KÓNYA, P. (ed.): *Univerzita v kontexte zmien*. Prešov 2014, s. 242.

ŠTURÁK, P.: Blahoslavený prešovský biskup Pavol Peter Gojdič OSBM a jeho prínos pre rozvoj cirkevného školstva. In: CORANIČ, J. – ŠTURÁK, P. (eds.): *Gréckokatolícka cirkev na Slovensku vo svetle výročí*. Prešov 2009, s. 100.

ŠTURÁK, P.: História a súčasnosť Gréckokatolíckej teologickej fakulty v Prešove : 120 rokov od založenia Alma mater a 20 rokov od obnovenia jej činnosti. In: *Poslavia viery, poznania a múdrosti*. Prešov : Gréckokatolícka teologická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, 2010, s. 11 – 12.
